Asia: VNS 7/2025 vp Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon ensimmäinen osa – Strateginen toimintaympäristöanalyysi sekä skenaarioita vuoteen 2045; tulevaisuusvaliokunnan lisäselvityspyyntö 18.2.2026

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto, Riikka Pellikka, erityisasiantuntija, strategiaryhmä, strategia- ja talousyksikkö

Tulevaisuusajattelun juurruttaminen päätöksentekoon sosiaali- ja terveysministeriössä

Tulevaisuusvaliokunta on 18.2.2026 pyytänyt lisäselvitystä eduskunnan ponsien käsittelystä ministeriössä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) esittää seuraavan lisäselvityksen, joka täydentää ministeriön 11.2.2026 antamaa asiantuntijalausuntoa.

Mikä on prosessi, jolla varmistetaan, että eduskunnan ponnet käsitellään ja otetaan huomioon?

Valtioneuvoston kanslia (VNK) esittelee lisäselvityksessään ponsien käsittelyn yleistä prosessia valtioneuvostossa Valtioneuvoston esittelijän käsikirjan (Valtioneuvoston julkaisuja 2024:9) ja hallituksen vuosikertomuksen valmistelun pohjalta. VNK:n lisäselvityksessä esitellään myös tulevaisuusselontekoa koskevien ponsien käsittelyä. Näiden osalta STM viittaa VNK:n lisäselvitykseen ja keskittyy alla olevassa selvityksessä, miten ponnet 6,7 ja 10 on käsitelty ministeriössä.

> *Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kehittää toimintatapoja alle 18-vuotiaille lapsille ja nuorille ottaa kantaa tulevaisuusasioihin ja olla aktiivisia toimijoita suomalaisessa päätöksenteossa ja yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamisessa (ponsi 6).*

Valtioneuvosto teki 20.3.2025 periaatepäätöksen kansallisesta ohjelmasta demokratian ja osallistumisen edistämiseksi vuosille 2025–2027 pääministeri Orpon hallituksen ohjelman mukaisesti. Hallitusohjelmakirjausten mukaisesti demokratiaohjelman yhtenä erityisenä tavoitteena on lasten ja nuorten osallisuuden vahvistaminen. Ohjelman puitteissa muun muassa tarjotaan koulutusta ja tukimateriaaleja ministeriöiden valmistelijoille lasten ja nuorten osallistumisesta ja kuulemisesta erityisesti lainvalmistelussa, pilotoidaan lasten ja nuorten puntaroivia kansalaispaneeleita ja pyritään vakiinnuttamaan kansalaispaneelit pysyväksi osallistumisen tavaksi valtionhallintoon. Lisäksi oikeusministeriö ylläpitää Digiraati.fi-palvelua, jossa lapset ja nuoret voivat osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun erilaisista ajankohtaisista aiheista.

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelman mukaisesti vahvistetaan lasten ja nuorten kuulemista ja osallisuutta. Lapsistrategia koordinoi valtioneuvoston osallisuuspilottia, jota toteutetaan yhdessä oikeusministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Pilotin kautta lapset ja nuoret pääsevät tuomaan näkemyksensä seuraavan hallituskauden valmisteluun.

Lisäksi lapsistrategia kehittää valtioneuvoston sisälle ”tukiklinikoita”, jotka tarjoavat tukea lasten ja nuorten kuulemiseen lainvalmistelussa ja muussa valmistelutyössä. Lapsistrategia on mukana myös oikeusministeriön kansalaispaneeli-hankkeessa. Osana hanketta lapsistrategia valmistelee valtioneuvostolle lasten ja nuorten kuulemisen eettisiä ohjeita. Lisätietoa Laura Kuusio/ STM

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto kehittää keinoja ottaa ikääntyneet paremmin mukaan yhteisen kestävän tulevaisuuden rakentamiseen aktiivisina toimijoina esimerkiksi yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa sekä erilaisilla kansalaispaneeleilla (ponsi 7).

Vuoteen 2030 ulottuvan Kansallisen ikäohjelman tavoitteena on tukea toimintakykyistä ja osallistuvaa ikääntymistä sekä rakentaa sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävää palvelujärjestelmää.

Iäkkäiden toimintakykyä tukemiseksi terveyden edistämisen määrärahaa lisättiin kuluvalle hallituskaudella. Kevään 2026 avustushaussa rahoitetaan hankkeita, joilla tuetaan iäkkäiden henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallisuuteen, aktiiviseen kansalaisuuteen ja elinikäiseen oppimiseen. Tavoitteena on iäkkäiden henkilöiden osallisuuden ja sosiaalisten suhteiden vahvistuminen sekä yksinäisyyden ja turvattomuuden vähentyminen.

Hankkeissa luodaan omalle alueelle monitoimijaista yhteistyötä edistävä rakenne, joka kokoaa hyvinvointialueen, kunnat ja järjestöt yhteen kehittämään ja toteuttamaan iäkkäiden henkilöiden toimintakykyä ja osallisuutta tukevaa toimintaa ja palveluja. Hankkeissa tunnistetaan osallistumisen esteitä ja etsitään ratkaisuja niiden poistamiseksi. Toimintaan ohjautumista kehitetään esimerkiksi etsivän/löytävän/kutsuvan/houkuttelevan työn keinoin.

Järjestöissä tehtävän iäkkäiden toimintakyvyn edistämistä tukevan Ikävoimaa-avustusohjelman tavoitteena on, että järjestöt tuovat ikääntyneiden tarpeita ja näkemyksiä yhteiseen keskusteluun. Ohjelman yhteisissä tavoitteissa korostuu myös ikääntyneiden oma toimijuus. Avustusohjelman ohjausryhmään kuuluu kaksi ikäopasta eli vapaaehtoista ikääntyvää kokemusasiantuntijaa, jotka kertovat elämänkulusta, ikääntymisestä ja vanhuudesta omin sanoin. Toiminnoissa pyritään huomioimaan ikääntyneiden omat mielenkiinnon kohteet ja tuodaan iäkkäiden omaa ääntä esille järjestöjen vaikuttamistoiminnassa ja muussa viestinnässä.
Lisätietoa: Satu Karppanen/ STM

Ennaltaehkäisee terveysongelmia ja pitää yllä väestön fyysistä ja henkistä toimintakykyä ja kulttuurista kestävyyttä lapsiperheiden arkea, nuorison mielenterveyttä, ja kaikenikäisten hyviä elintapoja, kuten liikkumista ja harrastamista tukevilla hyvinvointi-investoinneilla ja yhdyskuntasuunnittelulla ja pitämällä huolta, että koko kasvatuksen ja koulutuksen ketju varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen on kunnossa ja että jokainen oppilas saavuttaa perusopetuksen aikana riittävät perustaidot. Kestävän hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden edistymiseen seurantaan ja arviointiin tarvitaan myös luotettavia ylivaalikautisia määrällisiä ja laadullisia mittareita (ponsi 10)

Hallitusohjelman mukaisesti on käynnistetty Terveydeksi kansallinen terveys- ja hyvinvointiohjelma, joka toteutetaan yhteistyössä valtion, hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja muiden kumppaneiden kanssa. Toimenpiteet kohdistuvat muun muassa kansanterveyden ja hyvinvoinnin riskitekijöihin kuten terveelliseen ravitsemukseen, lasten ja nuorten hyvinvointiin, yksinäisyyden vähentämiseen, ennaltaehkäiseviin toimiin julkisissa palveluissa sekä verotukseen. Ohjelma linkittyy Suomi liikkeelle –ohjelmaan sekä kansalliseen palvelureformiin. Terveydeksi-ohjelmalla on käytössä 7,5 miljoonaa euroa. Hankkeita rahoitetaan myös Suomi liikkeelle -ohjelmasta 4,8 miljoonalla eurolla.

Suomi liikkeelle -ohjelmassa väestön liikkumista edistetään ilmiölähtöisesti eri ministeriöiden hallinnonalojen toimenpiteillä. Toimenpiteet liittyvät esimerkiksi liikunnallisen toimintakulttuurin,

liikuntaneuvonnan, liikkumisen olosuhteiden ja osaamisen kehittämiseen. Tavoitteena on kääntää liikkuminen kasvuun jokaisessa ikäryhmässä. Vuonna 2025 ilmestyneessä puoliväliraportissa on kuvattu toteutuneita toimenpiteitä. Lisäksi raportissa on esitelty Suomi liikkeelle -ohjelman tulosten ja vaikutusten seurantamalli sekä viestinnälliset tavoitteet ja toimenpiteet.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyötä on tuettu väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vaikuttavuuden vahvistamiseksi. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt osana Suomen Kestävän Kasvun -ohjelmaa ehdotuksen mittaristosta ylivaalikautiseen hyvinvoinnin ja hyvinvointitalouden seurantaan.

Lasten ja nuorten terapiatakuu tuli voimaan 1.5.2025. Lasten ja alle 23-vuotiaiden nuorten tulee päästä tiettyihin mielenterveyspalveluihin viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun tarve on todettu. Apu on maksutonta. Terapiatakuu koskee lyhytpsykoterapiaa terveydenhuollossa sekä määrämuotoisia lyhytinterventioita sosiaalihuollossa ja terveydenhuollossa. Lisätietoa Heli Hätönen ja Tiina Louhi/ STM